

St. Zweig, „Onion of memory” by G. Grass, „I’m not” by J. Fest, „My life” by M. Raih-Ranitsky. It is concluded, that, at first, the introduction of contrast notions and concepts is a phenomenon, in which the boundary divergent in their mark ideas, occurrences, historical events are presented. At second, it is an important element, which influences upon the plot level of the text.

Key words: autobiography, concept, notion, poetics, plot.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – канд. філол. н., доц. Галич А. О.

УДК 821.161.2 – 94.09

Т. Ю. Черкашина

УКРАЇНСЬКА ПИСЬМЕННИЦЬКА АВТОБІОГРАФІКА 1920-Х РОКІВ: ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ МИНУЛОГО

Українська автобіографіка перших десятиліть ХХ століття представлена великою кількістю мемуарно-автобіографічних творів різного ідейного спрямування та естетичної ваги. Спогади про своє життя, тогочасне життя країни й відомих сучасників полишали політики, військові і громадські діячі, священники, науковці, літератори, актори, художники, кооператори і т. ін. Для своїх мемуарно-автобіографічних творів автори обирали найрізноманітніші форми, жанри, стилі, які допомагали їм якнай докладніше відтворити не лише історію власного персонального життя, а й складний і доволі суперечливий дух епохи.

Найчисельнішу групу серед загального потоку тогочасної спогадової літератури займали твори українських письменників, частина з яких продовжила класичні традиції мемуарної автобіографіки. І саме розгляд головних ідейно-художніх домінант етнографічно-народницької автобіографіки початку ХХ століття, створеної відомими тогочасними митцями слова, став основною метою даної статті.

Незважаючи на те, що протягом перших десятиліть минулого століття в українській літературі відбувався справжній мемуарно-автобіографічний бум, ми і сьогодні не маємо комплексних розвідок, присвячених вивченню тогочасного спогадового письма.

Загальний огляд вітчизняної мемуарної автобіографіки зазначеного періоду можна простежити за роботами О. Галича [1; 2]. Специфіку західноукраїнської мемуаристики початку ХХ століття дослідила М. Федунь [3]. Р. Мовчан у циклі статей (зокрема „З архіву М. Плевака” [4], „Самі про себе: автобіографії українських письменників

1920-х років” [5] та інших) проаналізувала невідомі широкому загалу офіційно-ділові автобіографії, анкети та автобіографічні нариси 1920-х років письменників молодшої генерації. Окремі літературознавчі статті було присвячено конкретним спогадовим творам, як скажімо розвідка „Моя автобіографія” Остапа Вишні: комізм художнього слова” [6] Л. Панчук.

Однак багато творів з мемуарно-автобіографічної спадщини українських письменників 1920-х років досі залишається поза увагою науковців, хоча цей період був одним із найплідніших в автобіографіці та мемуаристиці.

У цей час ще продовжували активно працювати І. Франко, О. Кобилянська, М. Кропивницький, Марко Черемшина, Г. Хоткевич, С. Васильченко, В. Стефаник, Олена Пчілка та ін., водночас у літературу вже входило молоде покоління письменників – В. Поліщук, В. Сосюра, М. Йогансен, Григорій Косинка, Остап Вишня та ін.

У 1920-х роках значно підсилилася цікавість дослідників і читачів до творчості українських авторів, а отже поширення набули численні автобіографічні нариси, які почали активно друкуватися в тогочасних часописах або на початку зібрання творів авторів в якості передмови.

Так, у 1921 – 1922 і 1927 роках пише низку автобіографічних нарисів О. Кобилянська, поступово поглибивши новими подробицями власного життя свої попередні саможиттєписи.

1926 року в київському журналі „Україна” було опубліковано україномовний варіант автобіографічного нарису І. Франка „Дещо про себе самого”, що вперше побачив світ польською мовою у Львові в 1897 році; 1927 року в редактованому М. Грушевським збірнику „За сто літ” вийшли друком автобіографічні нариси І. Франка, написані ще наприкінці ХІХ століття для О. Огоновського та „Лексикону Гердера”.

1927 року в зібранні творів О. Кобилянської, опублікованим харківським видавництвом „Рух”, було надруковано її автобіографічний нарис, написаний спеціально для цього видання. 1928 року в Чернівцях в альманасі „О. Кобилянська” побачив світ її автобіографічний нарис із листів до С. Смаль-Стоцького.

Як передмову до харківського видання творів В. Стефаника, зробленого 1927 року, було вміщено його автобіографічний нарис, написаний на прохання редактора тому І. Лизанівського.

Автобіографічний нарис Марка Черемшини, написаний для українського радянського літературознавця А. Музички, одночасно було надруковано 1927 року в 7 – 8 книгах ЛНВ та в шостому номері журналу „Життя й революція”, роком пізніше він увійшов до розвідки А. Музички „Марко Черемшина (Іван Семанюк)”, а 1929 року його було опубліковано в збірці „Верховина”, що вийшла вже після смерті письменника.

1928 року до написання саможиттєпису, як передмови до першого тому 8-томного видання своїх творів, здійсненого харківським видавництвом „Рух”, звертається Г. Хоткевич.

1930 року у виданні „Пчілка Олена (О. Косач). Оповідання: з автобіографією”, здійсненого харківським видавництвом „Рух”, уперше побачив світ скомпонований упорядником книжки Т. Черкаським „Автобіографічний нарис” Олени Пчілки. Даний перелік можна продовжити.

Автори по-різному ставилися до прохань дослідників і видавців відтворити на папері свій життєвий і творчий шлях. Когось, як наприклад, О. Кобилянську, Г. Хоткевича, Олену Пчілку, така цікавість до їх персон навіть дивувала. Як писала Олена Пчілка на початку свого саможиттєпису: „Дивна річ (навіть кумедна трохи): я почала писати й навіть сама видавати своє писання більше п’ятдесяти літ [тому], а одначе я з цими оповіданнями з’являюся перед теперішнім кругом читачів, молодим поколінням, – яко авторка нова, невідома” [7, с. 14].

Більш саркастичні коментарі щодо видання 8-томника його творів і автобіографії, що потрібна була „для додержання доброго тону, як от, скажім, галстух, що властиво, без нього й обійтись можна, але якось... неприлично” [8, с. 5], були в Г. Хоткевича, який наприкінці свого автобіографічного нарису резюмував: „Навіщо їх (твори. – Т. Ч.) видавати тепер, коли вони і в свій час не мали ніякого значіння? <...> отакі видання це все одно що штучне дихання, кисень, камфора і т. ін.” [8, с. 33].

Завдання подати про себе читачам творів найосновніші біографічні відомості щодо себе нерідко викликало численні авторські саморефлексії з приводу того, що саме слід при цьому писати.

Як розмірковувала О. Кобилянська: „Самому авторові публіці про себе оповісти – се доволі тяжко. Передусім питає він, що їй сказати, що їй цікаве було, і чого би вона хотіла знати” [9, с. 197], і у своїх літературоцентричних автобіографічних нарисах, написаних протягом перших десятиліть ХХ століття (зокрема йдеться про її автобіографічний нарис, написаний 1903 року на прохання болгарського письменника Петко Тодорова [9]; про автобіографічний нарис „Про себе саму” [10], вміщений в листах від 15 – 17 грудня 1921 та 2 листопада 1922 рр. до професора С. Смаль-Стоцького; та про автобіографічний нарис, що побачив світ у березні 1927 року [11]), письменниця не просто створила фактографічні замальовки про свою літературну діяльність, а виписала справжню історію своєї душі.

Проте не всі автори розділяли це захоплення прилюдного оголення душі.

На переконання Олени Пчілки, „писати свій власний життєпис – річ важка, особливо для письменця, власне для його. Це, так би сказати, справоздання за ціле своє життя. І треба кинути його на розпутище, для розгляду всім, кому заманеться його розглянути... Чи може бути охота

до цього у кожного автора? Думаю, що ні... Правда, автобіографії рід так цікава – і тоді, як подавані твори подобаються, і навіть тоді, як вони не подобаються... Цікаво, як та людина жила – сама; цікаво, що вона думала, що вона почувала, які були її власні вчинки; цікаво взагалі пізнатися з її власним життям і заглянути в її душу, перебрати в її усе, як у скриньці, за всі часи того життя, в різну пору його” [7, с. 13], проте, як зізнавалася письменниця на початку свого автобіографічного нарису, особисто вона більше схильна до короткої нейтральної оповіді без глибоко психологічного занурення в глибини власної душі, бо не хотіла „всього правдивого „справоздання” подати на торжище, для бабання в йому – „всім і кожному” [7, с. 13].

Автобіографічні нариси зазначеного періоду були, як правило, автобіографіями становлення, саме тому першорядну роль в них відводилося темі духовного зростання, першовитоків власного душевного світу. Велике значення при цьому мали духовні наставники, якими здебільшого були близькі родичі (дідуся, бабусі, батьки), шкільні й гімназійні вчителі, зарубіжні та вітчизняні літературні класики, творами яких захоплювалися майбутні письменники.

Велику роль у становленні митців, за словами Олени Пчілки, мало „природне оточення” [7, с. 22]. Як пише авторка: „Чи можна ж було нам не знати українського слова, коли воно було просто-таки нашою рідною, притаманною стихією?” [7, с. 27]. У своєму автобіографічному нарисі письменниця подала докладну характеристику тогочасних народних пісень, казок, народної „гумористики”, легенд, народних обрядів і вірувань, тим самим продовжуючи традицію українських автобіографів ХІХ століття розширяти рамки суто автобіографічної оповіді за рахунок етнографічних замальовок. Марко Черемшина пригадував, що в нього не було потреби збирати етнографічний матеріал протягом життя, „бо сам був тим матеріалом, пересякнучи наскрізь народними піснями та казками із самого малку” [12, с. 349]. „Українська етнографія була нашою прирощеною течією” [7, с. 22], – підсумовувала Олена Пчілка.

Марко Черемшина згадує, що перші шість років його життя пройшли в родині материних батьків, які „дуже любили з гостями набуватися та й хоть розповідати, хоть слухати оповідань про давнину, як Черемошем ішла турецька границя, про якогось лихого ката Гурського, про великого багатиря вірменина Ромашкана, про татарів і волохів, про лісових божків і духів, про рахманський великдень, Асафатову долину, про відьми і чугайстра, про Каньовського, про чудне зілля і т. ін.” [12, с. 344 – 345], і саме з тих часів пішли першовитоки його творчості.

На переконання Остапа Вишні, „головну роль у формації майбутнього письменника відіграє взагалі природа – картопля, коноплі, бур’яни” [13, с. 150], саме тому в автобіографічних описах цього типу чимало місця відведено ідилічним описам рідних сільських місцевостей. Як згадує Олена Пчілка, дітьми вони з братами й сестрами дуже любили

бавитись на материному хуторі неподалік Гадячого: „О, там була нам придоба й розкіш! Як прийдемо, зараз – усюди шатнемось, подивитися, де що поспіло: в садку ж було так багато всякої садовини, вишень, яблук, груш, слив, усяких, – і ранніх, і пізніх (отих угорок, опошнянок, зімниць)! Таких чудових яблук, – путивок, – як у Підварку, в нашому садку, ніде не було кращих” [7, с. 20].

Чи не найяскравішими спогадами дитинства Григорія Косинки став переїзд родиною з України на „той далекий та суворий Амур” [14], куди „батько все мріяв виїхати <...> на землі вільні” [14], і як зізнається автор: „Дитячі літа ще й досі стоять мені перед очима, тільки час, здається іноді, заткав їх на якусь хвилину синьою наміткою, – так врізались вони в пам’ять” [14].

Спільною рисою тогочасних автобіографів була жага до читання всього, що потрапляло до рук. І якщо в О. Кобилянської через відсутність українських книжок (бо „залізниця в той час не курсувала, книгарень не було” [10, с. 210]) „першою лектурою” були чеські казки, то вже Марко Черемшина мав нагоду в гімназії познайомитися „з цілою нашою літературою від договорів з греками та Даниїла Заточника до Франка і Чайченка” [12, с. 347].

Ця риса йде ще з автобіографічних нарисів ХІХ століття, зокрема про свою любов читання постійно згадував І. Франко. Як відзначав письменник у своєму автобіографічному нарисі, написаному на прохання М. Драгоманова: „У вищій гімназії я кинувся з жаром до читання всякої всячини: Шекспір, Шіллер, Клопшток, Красіцький, Гете, Ежен Сю, Коцебу, „Nibelungenlied”, Красінський, Міцкевич, Словацький і т. д.” [15, с. 13].

При цьому, більшість автобіографів шанобливо ставилися до літературних авторитетів минулих епох і сучасності. Зокрема В. Стефаник з глибокою шанобливістю і теплотою описував свої відвідини ще гімназистом знаного тоді літератора І. Франка, якого він „може єдиного з українських великих письменників найбільше любив” [16, с. 248].

Автобіографи цього періоду описували своє соціальне походження, громадські україноцентричні переконання, участь у небільшовицьких партіях і військах і т. п., як це робили, приміром, Олена Пчілка і Г. Хоткевич.

Як слушно відзначав В. Даниленко: „Кожне покоління має свій набір цінностей, свою моду, свої заботи і навіть свою мову, що відрізняє його від попередників, зрештою – свою біографію” [17, с. 119]. Не стало винятком й покоління літераторів початку ХХ століття, зокрема продовжувачів етнографічно-народницьких традицій українських автобіографів ХІХ століття.

У своїх автобіографічних нарисах О. Кобилянська, В. Стефаник, Марко Черемшина, Григорій Косинка, Олена Пчілка та ін. моделювали традиційний, у чомусь навіть архетипальний, образ скромного,

високоморального літератора, твори якого йшли з самого життя. Згадані автобіографи, незважаючи на популярність своїх творів, не вважали себе винятковими людьми. Як зізнався Григорій Косинка: „Мрію написати колись бодай одну повість та десятків зо два оповідань, написати їх так, щоб авторові не соромно було говорити в імені української літератури, не соромно носити почесне ім'я письменника: цього імені, на мою думку, я ще не заслужив” [14].

Як правило, ці письменники не мали спеціальної літературної чи філологічної освіти, а отже, їх твори народжувалися самі собою. Як згадував Григорій Косинка: „Писати почав я року 1919-го, коли газета „Боротьба” видрукувала перше моє оповідання „На буряки”, писав я свої перші твори легко: за два – три вечори, не маючи жодного уявлення про техніку прози, стиль, – все це прийшло до мене пізніше” [14].

Так само „без найменшого проводу в науці, без ніякої ініціативи знадвору” [11, с. 198], в О. Кобилянської „прокинулась думка писати новели і повісті” [11, с. 198]. Як зізнається письменниця „Сама моя фантазія диктувала мені на папір повісті, новели і стихи. Я ж не знала ще тоді, що треба звертатися за сюжетом до живого життя, я була несвідомим, молодим, диким романтиком” [11, с. 198].

Наскрізною в автобіографічних нарисах О. Кобилянської та Олени Пчілки проходила тема відсутності в тогочасних дівчат гімназійної чи університетської освіти.

Як не раз згадувала О. Кобилянська: „Межи моїми ровесницями і знакомими, котрих в мене було небагато, не було жодної, котрій я б могла відкрити свою душу з її тайнами. Їх ідеал був мужчина і заміжжя, тут вже все кінчалось. Мені хотілося більше. Мені хотілося широкого образования, і науки, і ширшої арени діяльності, як та, про котру мріяли і оповідали мені вони” [9, с. 198], саме тому першочергову роль в освіті й самоосвіті О. Кобилянської та Олени Пчілки відігравали прогресивно налаштовані батьки й брати. „Учив нас грамоти і взагалі всієї початкової книжної „премудрости” – наш тато; він же дбав і про те, щоб ми ще змалку пізнавалися з найкращими авторами” [7, с. 28],– писала у своєму автобіографічному нарисі Олена Пчілка.

Як пригадують О. Кобилянська, В. Стефаник, Марко Черемшина, вони жили відокремлено від решти літераторів, мало подорожували, й писали, здебільшого, у своє задоволення. У своєму автобіографічному нарисі, написаному для П. Тодорова, О. Кобилянська згадувала, що жила відірвано від літературного та іншого мистецького товариства, через що годувалася виключно власними мріями.

Однак, як слушно відзначала С. Павличко, уже на переломі 1920-х років „література й культура перестали бути заняттям у вільний час поодиноких, розкиданих по містах і селах авторів. Культура нарешті починала бути схожою на духовну індустрію” [18, с. 170]. І в цей же час у письменницьку автобіографіку почали входити нові теми, ідеї, образи, що прийшли на зміну традиційній етнографічно-народницькій

спогадовій літературі. І вільне співіснування традиційного й новаторського мемуарно-автобіографічного письма тривало до початку 1930-х років, коли їм на зміну прийшла канонічна радянська мемуарно-автобіографічна проза.

Наше дослідження даної тематики не є вичерпним, і її подальша розробка дасть можливість краще осягнути специфіку такого літературного феномену, як письменницька мемуарна автобіографіка 1920-х років.

Список використаної літератури

- 1. Галич О. А.** Українська письменницька мемуаристика : природа, еволюція, поетика : [монографія] / О. А. Галич. – К. : КДПІ ім. О. М. Горького, 1991. – 217 с.
- 2. Галич О. А.** Українська документалістика на зламі тисячоліть : специфіка, генеза, перспективи : [монографія] / О. А. Галич. – Луганськ : Знання, 2001. – 246 с.
- 3. Федунь М. Р.** Українська мемуаристика в Галичині кінця ХІХ – початку ХХ століття : жанрово-стильові особливості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук : спец. 10.01.01 „Українська література” / М. Р. Федунь. – Івано-Франківськ, 2001. – 19 с.
- 4. Мовчан Р.** З архіву М. Плевака / Р. Мовчан // Слово і час. – 2000. – № 1. – С. 31 – 34.
- 5. Мовчан Р.** Самі про себе : автобіографії українських письменників 1920-х років / Р. Мовчан // Слово і час. – 2010. – № 11. – С. 79 – 9.
- 6. Панчук Л.** „Моя автобіографія” Остапа Вишні : комізм художнього слова / Л. Панчук // Література. Фольклор. Проблеми поетики : [збірник наукових праць]. – Вип. 29. – Ч. 2. – К. : Твім інтер, 2010. – С. 273 – 277.
- 7. Пчілка Олена.** „Золоті дні золотого дитячого віку...”: автобіографічний нарис / Олена Пчілка ; упорядкув., підготов. текстів, передм. та приміт. Л. П. Мірошніченко, А. В. Ріпенко ; худож. оформл. О. А. Базилевича. – К. : Веселка, 2011. – 79 с.
- 8. Хоткевич Г.** Моя автобіографія / Г. Хоткевич // Хоткевич Г. Твори: у 8 т. – Харків : Кооперативне видавництво „Рух”, 1928 – 1932. – Т. 1. – 1928. – С. 5 – 36.
- 9. Кобилянська О.** Автобіографія / О. Кобилянська // Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця : щоденники; автобіографії; листи; статті та спогади / О. Ю. Кобилянська ; упоряд., передм. Ф. П. Погребенника. – К. : Дніпро, 1982. – С. 197 – 201.
- 10. Кобилянська О. Ю.** Про себе саму : автобіографія в листах до проф. д-ра Степана Смаль-Стоцького / О. Ю. Кобилянська // Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця : щоденники; автобіографії; листи; статті та спогади / О. Ю. Кобилянська ; упоряд., передм. Ф. П. Погребенника. – К. : Дніпро, 1982. – С. 206 – 219.
- 11. Кобилянська О. Ю.** Автобіографія / О. Ю. Кобилянська // Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця : щоденники; автобіографії; листи; статті та спогади / О. Ю. Кобилянська; упоряд., передм. Ф. П. Погребенника. – К. : Дніпро, 1982. – С. 197 – 201.
- 12. Черемшина Марко.** Автобіографія // Черемшина Марко. Новели;

Посвяти Василеві Стефанику; Ранні твори; Переклади; Літературно-критичні виступи; Спогади; Автобіографія; Листи / Марко Черемшина ; вступ. стаття, упоряд. й приміт. О. В. Мишанича ; ред. тому В. М. Русанівський. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 344 – 351.

13. Вишня Остап. Моя автобіографія / Остап Вишня // Р. З. О. Вишня. Заборонені твори / Р. З. – Торонто : The Basilian Press, б. р. – С. 84 – 95.

14. Косинка Григорій. Автобіографія [Електронний ресурс] / Григорій Косинка. – Режим доступу : www.memorial.org.ua.

15. Франко І. Автобіографія Івана Франка з його листа до М. Драгоманова / І. Франко // Франко І. Я. Твори : в 20 т. / редкол. : Корнійчук О. Є., Білецький О. І. та ін. – Т. 1. : Автобіографічні матеріали. Оповідання. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1955. – С. 11 – 21.

16. Стефаник В. Автобіографія / В. Стефаник // Стефаник В. С. Моє слово : новели, оповідання, автобіографічні та критичні матеріали, витяги з листів / упоряд., передм. та приміт. Л. С. Дем'янівської. – 2-ге вид., доп. – К. : Веселка, 2000. – С. 244 – 250.

17. Даниленко В. Лісоруб у пустелі : письменник і літературний процес / В. Даниленко. – К. : Академвидав, 2008. – 352 с.

18. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі : [монографія] / С. Павличко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 1999. – 447 с.

Черкашина Т. Ю. Українська письменницька автобіографіка 1920-х років: збереження традицій минулого

У статті проаналізовано головні ідейно-художні доміанти літературоцентричних автобіографічних нарисів Івана Франка, Ольги Кобилянської, Василя Стефаника, Марка Черемшини, Гната Хоткевича, Григорія Косинки та Олени Пчілки, авторів, які стали продовжувачами етнографічно-народницьких традицій класичної автобіографіки ХІХ століття. Автор статті доходить висновку, що в українській літературі перших десятиліть ХХ століття відбувався справжній мемуарно-автобіографічний бум, одним із проявів якого стало створення численних літературоцентричних автобіографічних нарисів, які відображали особливості становлення, духовного зростання, формування авторської особистості в дусі природного виховання. У цих нарисах моделювався традиційний, у чомусь навіть архетипальний, образ скромного, високоморального літератора, твори якого йшли з самого життя.

Ключові слова: мемуарно-автобіографічне письмо, письменницька автобіографіка, етнографічно-народницька автобіографіка, автобіографічний нарис, автобіографія становлення.

Черкашина Т. Ю. Украинская писательская автобиографика 1920-х годов: сохранение традиций прошлого

В статье анализируются главные идейно-художественные доминанты литературоцентрических автобиографических очерков Ивана Франко, Ольги Кобылянской, Василя Стефаника, Марка Черемшины, Гната Хоткевича, Григория Косынки и Олены Пчилки, авторов, которые стали продолжателями этнографически-народнических традиций классической автобиографики XIX века. Автор статьи приходит к выводу, что в украинской литературе первых десятилетий XX века имел место настоящий мемуарно-автобиографический бум, одним из проявлений которого стало создание многочисленных литературоцентрических автобиографических очерков, которые отображали особенности становления, духовного роста, формирования авторской личности в духе природного воспитания. В этих очерках моделировался традиционный, иногда архетипальный, образ скромного, высокоморального литератора, произведения которого шли из самой жизни.

Ключевые слова: мемуарно-автобиографическое письмо, писательская автобиографика, этнографически-народническая автобиографика, автобиографический очерк, автобиография становления.

Cherkashyna T. Y. The Ukrainian Writer Autobiographies of the 1920-s: Preservation of the Traditions of the Past

The article is devoted to the study to the main ideological and artistic dominants of the Ukrainian writer ethnographic-populist memoirs autobiographies of the 1920s which continued the tradition of classical autobiographical literature of the 19th century. The author of the article analyzed the literary autobiographical essays written by Ivan Franko, Olha Kobylianska, Vasyl Stefanyk, Marko Cheremshyna, Hnat Khotkevych, Hrigorii Kosynka and Olena Pchilka. The Ukrainian autobiographies of the first decades of the XXth century are represented by a large number of memoirs-autobiographical works of different ideological directions and aesthetic values. The largest group of these autobiographies belongs to the works of Ukrainian writers, some of which continued the classical traditions of ethnographic populist memoirs autobiographies. At the same time in Ukrainian literature there was a real memoirs-autobiographical boom, one of the displays of it was the creation of numerous literary autobiographical essays that reflected the peculiarities of formation, moral growth, formation of the author's personality in the manner of natural education. In these autobiographical essays we have the type of the traditional, sometimes archetypal, modest and high moral writer, whose works were from life itself, a writer who lived secluded, didn't have a professional literary education and wrote literary works for her pleasure.

Key words: memoirs and autobiographical writing, writer autobiographies, ethnographic-populist autobiographies, autobiographical essay, autobiography of formation.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Галич О. А.